

Mariusz KOROBLOWSKI*

Skarga na czynności komornika jako środek zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym – wątpliwości dotychczasowe i nowe

Wstęp

W postępowaniu cywilnym środki zaskarżenia wnoszone są w celu zmiany lub uchylecia czynności decyzyjnych sądu bądź komornika. Organy procesowe lub egzekucyjne podejmują bowiem szereg czynności decyzyjnych, przybierających formę zarządzeń, postanowień lub wyroków¹.

Środkami zaskarżenia w postępowaniu egzekucyjnym są m.in.: skarga na czynności komornika, zażalenie na postanowienie sądu, skarga na orzeczenie referendarza sądowego oraz zarzuty na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji. W ramach niniejszego artykułu zaprezentowane zostaną najistotniejsze kwestie, które odnoszą się do pierwszego z ww. środków zaskarżenia. Problematyka ta jest zaś nader istotna, albowiem zakłócenia prawidłowego przebiegu postępowania egzekucyjnego wiążą się niejednokrotnie z naruszeniem przez komornika praw dłużnika lub wierzyciela (tj. stron tego postępowania) bądź też osób trzecich².

---

* Dr Mariusz Korobłowski jest wykładowcą zatrudnionym w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Raciborzu.

¹ A. Zieliński, *Sporządzanie środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym. Komentarz praktyczny z orzecnictwem. Wzory pism procesowych*, Warszawa 2016, s. 3 i nast.

² Szerzej na temat naruszeń przepisów w toku egzekucji por. M. Korobłowski, *Skarga na czynności komornika jako środek zaskarżenia zabezpieczający prawidłowy przebieg postępowania egzekucyjnego*, [w:] *Kategoria bezpieczeństwa w prawnym wymiarze Unii Europejskiej*, red. S.M. Grochalski, Dąbrowa Górnicza 2013, s. 179.

Ustawa z 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw³ wprowadziła liczne nowelizacje przepisów regulujących kwestię postępowania egzekucyjnego, w tym również odnoszących się do skargi na czynności komornika. Obok dotychczasowych wątpliwości związanych z rozważaną tutaj tematyką pojawiły się jednak nowe.

Skarga na czynności komornika – zagadnienia węzłowe

Stosownie do art. 767 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego⁴, na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to również zaniechania przez komornika dokonania czynności. Do rozpoznania skargi na czynności komornika właściwy jest sąd, przy którym działa komornik. Jeśli jednak do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną, skargę rozpoznaje sąd, który byłby właściwy wedle zasad ogólnych.

W piśmiennictwie słusznie podnosi się, że skarga przysługuje co do zasady na wszelkie czynności komornika oraz na zaniechanie dokonania przez niego czynności. Nieliczne czynności komornika nie podlegają wszak zażaleniu skargą, np. tzw. czynności wewnętrzne komornika (związane m.in. z prowadzeniem kancelarii). Od 8 września 2016 r.⁵, na podstawie art. 767 § 1¹ k.p.c., skarga nie służy również na: zarządzenie komornika o wezwaniu do usunięcia braków pisma, zawiadomienie o terminie czynności oraz uiszczenie przez komornika podatku od towarów i usług (VAT). Przepis ten nie dotyczy jednak zarządzenia, w którym komornik wzywa do usunięcia braków fiskalnych pisma⁶, np. wzywającego wierzyciela do uiszczenia zaliczki na wydatki w toku postępowania egzekucyjnego. W praktyce obserwuje się liczne skargi wierzycieli na wezwania do uiszczenia tych właśnie wydatków. W szczególności skargi takie wnoszone są przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który często argumentuje, iż komornik nie powinien wzywać ZUS do zapłaty owych wydatków, skoro zgodnie z art. 114 ust. 4 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych⁷ ZUS w zakresie prowadzonej działalności określonej w ustawie nie

³ Dz.U. z 2015 r., poz. 1311 ze zm., dalej: u. nowel.

⁴ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z 2018 r., poz. 155 ze zm., dalej: k.p.c.

⁵ Tj. od daty wejścia w życie nowelizacji dokonanej przez u. nowel.

⁶ Jako przykład można wskazać na zarządzenie wzywające wierzyciela do uiszczenia zaliczki. Tak również O. Marcewicz, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 2: *Art. 730–1217*, red. A. Jakubecki, J. Bodio, T. Demendecki, O. Marcewicz, P. Telenga, M.P. Wójcik, LEX/el., komentarz do art. 767.

⁷ Dz.U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.

ponosi opłat skarbowych i sądowych, co – zdaniem skarżącego – rozciąga się również na postępowanie egzekucyjne. A jednak w art. 39 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji⁸ ustawodawca zagwarantował komornikowi zwrot wydatków poniesionych przez niego w toku egzekucji, niezależnie od wyniku egzekucji. Wskazuje na to wyraźnie treść art. 42 ust. 1 u.k.s.e., wedle którego w razie bezskuteczności egzekucji zwrot wydatków gotówkowych poniesionych przez komornika obciąża wierzyciela. W toku postępowania egzekucyjnego ZUS jest więc zwolniony od ponoszenia opłaty egzekucyjnej, ale nie jest zwolniony od ponoszenia wydatków.

Co się zaś tyczy wspomnianej już wyżej kwestii podatku od towarów i usług, to należy, jak się wydaje, odróżnić uiszczenie tego podatku przez komornika, na które skarga nie przysługuje, od ustalenia przez komornika kosztów postępowania egzekucyjnego, w tym opłaty egzekucyjnej i podatku VAT. Zgodnie bowiem z art. 770 k.p.c. dłużnik zwraca wierzycielowi koszty niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji, w tym koszty poszukiwania majątku dłużnika. Koszty ściąga się wraz z egzekwowanym roszczeniem. Koszty egzekucji ustala postanowieniem komornik, jeśli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. W judykaturze wskazuje się, że komornik sądowy nie może powiększyć należnej mu opłaty stosunkowej o kwotę podatku VAT, ponieważ konstrukcja tej należności wskazuje na nadany jej charakter świadczenia brutto⁹.

Stosownie do art. 767 § 2 k.p.c. uprawnienie do złożenia skargi przysługuje stronie lub innej osobie, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone. Niewątpliwie zatem skargę mogą wnosić nie tylko strony postępowania egzekucyjnego. Wątpliwości budzi jednak kwestia, czy brak interesu prawnego do wniesienia skargi skutkuje jej odrzuceniem czy też raczej oddaleniem.

Gravamen w wąskim ujęciu jest wyrażeniem poczucia pokrzywdzenia wynikającego z subiektywnie odczuwanej, niekorzystnej dla strony różnicy między zgłoszonym przez nią żądaniem¹⁰. Z kolei wedle ujęcia *sensu largo* strona posiada interes prawny w zaskarżeniu, jeśli nie uzyskała tych wszystkich korzyści prawnych, które winno zapewnić jej orzeczenie wolne od wad, i nie może ich uzyskać w inny, łatwiejszy sposób¹¹.

⁸ Dz.U. z 2017 r., poz. 1277 ze zm., dalej: u.k.s.e.

⁹ Uchwała SN z dnia 7 lipca 2016 r., III CZP 34/16, Biul. SN 2016, nr 7.

¹⁰ Tak SN w wyroku z dnia 17 marca 1936 r., C III 1030/35, OSN 1937, nr 1, poz. 11. Zob. również postanowienie SN z dnia 11 października 1950 r., ŁC 990/50, „Państwo i Prawo” 1950, zeszyt 2, s. 359, a także postanowienie SN z dnia 9 kwietnia 1953 r., „Nowe Prawo” 1954, nr 5–6, s. 168.

¹¹ Zob. wyroki SN: z dnia 7 lutego 1962 r., 2 CR 763/60, OSPiKA 1963, zeszyt 4, poz. 102, a także z dnia 4 września 1967 r., I PR 245/67, OSNCP 1968, nr 4, poz. 70, „Państwo i Prawo” 1969, zeszyt 4–5, s. 915.

W piśmiennictwie prezentowana jest koncepcja, wedle której brak interesu prawnego wniesienia skargi na czynności komornika powoduje jej oddalenie, a nie odrzucenie¹². Wydaje się jednak, że pogląd ten nie jest trafny, albowiem *gravamen* nie stanowi merytorycznej przesłanki wniesienia skargi. Brak *gravaminis* powinien więc skutkować odrzuceniem skargi jako niedopuszczalnej, stosownie do art. 767³ § 1 k.p.c.¹³

Skarga na czynności komornika stanowi środek zaskarżenia służący do zakwestionowania formalnoprawnej prawidłowości czynności, a więc zgodności owej czynności z przepisami prawa procesowego. Komornik nie jest bowiem powołany do rozstrzygania zagadnień z dziedziny prawa materialnego (np. zarzutu przedawnienia roszczenia)¹⁴.

Jeżeli postępowanie egzekucyjne wszczęto po 7 września 2016 r., to zgodnie z art. 767 § 5 k.p.c. skargę wnosi się do komornika, który dokonał zaskarżonej czynności lub zaniechał jej dokonania. Komornik w terminie trzech dni od dnia otrzymania skargi sporządza uzasadnienie zaskarżonej czynności (o ile nie zostało ono sporządzone wcześniej) albo przyczyn jej zaniechania i przekazuje je wraz ze skargą i aktami sprawy do właściwego sądu, chyba że skargę w całości uwzględnia. O uwzględnieniu skargi komornik zawiadamia skarżącego oraz zainteresowanych, których uwzględnienie skargi dotyczy. Wątpliwości budzi jednak kwestia, czy jeżeli skarga została złożona bezpośrednio do sądu (zamiast do komornika), termin do jej wniesienia można uznać za zachowany. Wydaje się, że na tak postawione pytanie należy udzielić negatywnej odpowiedzi, niemniej jednak skarżący może złożyć wniosek o przywrócenie terminu do wniesienia skargi w przypadku, gdyby został on błędnie pouczone przez komornika o terminie złożenia tejże skargi¹⁵. Problem ów jest o tyle istotny, że w poprzednim stanie prawnym skargę należało wnosić do sądu w terminie tygodniowym od dnia czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona, a w innych wypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynności komornika naruszone bądź zagrożone, zaś w razie braku zawiadomienia – od dnia dowiedzenia się przez skarżącego o dokonanej czynności¹⁶.

¹² A. Adamczuk, [w:] A. Adamczuk, M. Manowska, P. Pruś, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2011, s. 443.

¹³ Stanowisko takie przeważa również w judykaturze. Zob. w szczególności postanowienie SN z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CKN 57/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 66, postanowienie SN z dnia 5 września 1997 r., III CKN 152/97, Lex nr 50615, postanowienie SN z dnia 16 maja 2003 r., I CKN 382/01, Lex nr 109434, a także postanowienie SN z dnia 23 marca 2006 r., II CZ 22/06, Lex nr 196615. Szerzej na ten temat por. M. Korobłowski, *op. cit.*, s. 182.

¹⁴ Por. art. 804 k.p.c.

¹⁵ Por. art. 167 i nast. k.p.c.

¹⁶ Artykuł 767 § 4 k.p.c. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej przez u. nowel.

Spośród licznych czynności komornika podlegających zaskarżeniu na szczególną uwagę zasługuje opis i oszacowanie nieruchomości. W doktrynie zasadnie wskazuje się, że uczestnicy postępowania egzekucyjnego mogą zaskarżyć opis i oszacowanie nieruchomości, składając skargę na czynności komornika. Szczegółowe rozważania na ten temat przekraczają temat niniejszego artykułu, niewątpliwie jednak konieczne jest zwrócenie uwagi na kwestię terminu do zaskarżenia opisu i oszacowania, który wedle art. 950 k.p.c. wynosi dwa tygodnie i liczony jest od dnia jego ukończenia. Jeśli zaś opisu i oszacowania nie ukończono w terminie podanym w zawiadomieniu, wówczas termin do zaskarżenia należy liczyć od dnia doręczenia uczestnikowi zawiadomienia określonego w art. 945 § 4 k.p.c., a dla uczestników, którym nie doręczono zawiadomienia, od dnia obwieszczenia o ukończeniu. Aktualne brzmienie art. 950 k.p.c. uwzględnia postulaty wyrażane w piśmiennictwie¹⁷. Na postanowienie sądu wydane wskutek rozpoznania skargi na opis i oszacowanie nieruchomości przysługuje zażalenie.

W doktrynie słusznie podnosi się, że w skardze na opis i oszacowanie nieruchomości można podnosić nie tylko zarzuty formalne (np. dotyczące niespełniania wymogów formalnych przez opinię biegłego uprawnionego do szacowania nieruchomości, którego komornik powołał na podstawie art. 948 § 1 k.p.c.), ale także merytoryczne (odnoszące się w szczególności do prawidłowości przeprowadzenia wyceny przez biegłego)¹⁸.

Przechodząc zaś do kwestii skargi na czynności komornika polegające na ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego, trzeba zauważyć, że wspomniany wyżej art. 770 k.p.c. stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 98 i nast. k.p.c. W piśmiennictwie słusznie podnosi się, że obowiązująca w postępowaniu rozpoznawczym zasada odpowiedzialności za wynik procesu została zastąpiona regułą odpowiedzialności dłużnika za koszty egzekucji, połączonej z zasadą kosztów celowych. W postępowaniu egzekucyjnym koszty ponosi bowiem co do zasady dłużnik, niezależnie od wyniku owego postępowania¹⁹, aczkolwiek koszty, które nie były niezbędne, obciążają wierzyciela (ponosi on je na własne ryzyko oraz na własny rachunek)²⁰. Niewątpliwie zatem wierzyciel ponosić będzie koszty egzekucji jedynie wyjątkowo²¹.

¹⁷ *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. H. Pietrkowski, T. Ereciński, tom 4, Warszawa 2009, s. 470.

¹⁸ M. Brulińska, [w:] *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2008, s. 311.

¹⁹ Por. I. Biedroń, Ł. Błaszczak, A. Budniak-Rogala, J. Gibiec, I. Gil, P. Gil, A. Guzińska, N. Krej, M. Krześ, S. Krześ, E. Marszałkowska-Krześ, M. Mazur, R. Morek, A. Niedużak, E. Rudkowska-Ząbczyk, D. Zawistowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Warszawa 2017, SIP Legalis, komentarz do art. 767.

²⁰ W doktrynie tytułem przykładu wskazuje się na koszty dodatkowego ogłoszenia o licytacji nieruchomości, którego zażądał wierzyciel. Por. art. 955 § 2 k.p.c. Zob. Z. Knypl, Z. Marchel, J. Treder, *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, Sopot 2004, s. 91.

²¹ Szerzej na ten temat zob. M. Korobłowski, *op. cit.*, s. 187.

Zakończenie

Z art. 21 ust. 1 u. nowel. wynika, że przepisy k.p.c. w brzmieniu nadanym powołaną ustawą nowelizującą stosuje się do postępowań wszczętych po jej wejściu w życie, tj. po dniu 7 września 2016 r. Wyjątki od powyższej reguły, o których mowa w art. 21 ust. 2–10 cytowanej ustawy, można w tym miejscu pominąć.

Podsumowując powyższe wywody, trzeba zauważyć, że wprawdzie kwestie zaprezentowane w tymże artykule są istotne, ponieważ zakłócenie poprawnego przebiegu postępowania egzekucyjnego często wiąże się z naruszeniem przez komornika praw stron tego postępowania oraz osób trzecich, jednak ograniczone ramy niniejszego opracowania nie pozwalają na wyczerpujące zaprezentowanie wszystkich analizowanych problemów. Za zasadne uznać zatem należy zwrócenie uwagi jedynie na najważniejsze wątki.

Bibliografia

- Adamczuk A., Małgorzata M., Pruś P., Radwan M., Sieńko M., Stefańska E., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 2, Warszawa 2011.
- Biedroń I. i in., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, SIP Legalis, Warszawa 2017.
- Bodio J., Demendecki T., Marcewicz O., Telenga P., Wójcik M. P., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 2: Art. 730–1217, red. A. Jakubecki, LEX/el.
- Knypl Z., Marchel Z., Treder J., *Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji. Komentarz*, So-pot 2004.
- Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. H. Pietrkowski, T. Ereciński, t. 4, Warszawa 2009.
- Korobłowski M., *Skarga na czynności komornika jako środek zaskarżenia, zabezpieczający prawidłowy przebieg postępowania egzekucyjnego*, [w:] *Kategoria bezpieczeństwa w prawnym wymiarze Unii Europejskiej*, red. S.M. Grochalski, Dąbrowa Górnicza 2013.
- Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, red. J. Gołaczyński, Warszawa 2008.
- Zieliński A., *Sporządzanie środków zaskarżenia w postępowaniu cywilnym. Komentarz praktyczny z orzecnictwem. Wzory pism procesowych*, Warszawa 2016.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z 2018 r., poz. 1360 ze zm.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, Dz.U. z 2018 r., poz. 771 ze zm.
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.
- Ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 1311 ze zm.

Orzecznictwo

- Postanowienie SN z dnia 11 października 1950 r., LC 990/50, „Państwo i Prawo” 1950, z. 2, s. 359.
- Postanowienie SN z dnia 9 kwietnia 1953 r., „Nowe Prawo” 1954, nr 5–6, s. 168.

- Postanowienie SN z dnia 15 kwietnia 1986 r., III CRN 40/86, OSNC 1987 nr 7, poz. 102.
Postanowienie SN z dnia 5 września 1997 r., III CKN 152/97, Lex nr 50615.
Postanowienie SN z dnia 8 kwietnia 1997 r., I CKN 57/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 66.
Postanowienie SN z dnia 16 maja 2003 r., I CKN 382/01, Lex nr 109434.
Postanowienie SN z dnia 23 marca 2006 r., II CZ 22/06, Lex nr 196615.
Uchwała SN z dnia 16 grudnia 1971 r., III CZP 79/71, OSNC 1972, nr 6, poz. 101.
Uchwała SN z dnia 20 listopada 2008, III CZP 107/08, OSNC 2009, nr 10, poz. 139.
Uchwała SN z dnia 7 lipca 2016 r., III CZP 34/16, Biul. SN 2016, nr 7.
Wyrok SN z dnia 17 marca 1936 r., C III 1030/35, OSN 1937, nr 1, poz. 11.
Wyrok SN z dnia 7 lutego 1962 r., 2 CR 763/60, OSPiKA 1963, zeszyt 4, poz. 102.
Wyrok SN z dnia 4 września 1967 r., I PR 245/67, OSNCP 1968, nr 4, poz. 70, „Państwo i Prawo” 1969, z. 4–5.

Zestawienie skrótów

Biul. SN – Biuletyn Biura Orzecznictwa Sądu Najwyższego

Dz.U. – Dziennik Ustaw

MoP – Monitor Prawniczy

OSN – Orzecznictwo Sądu Najwyższego

OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna (od 1962 r. do końca 1994 r. – OSNCP)

OSPiKA – Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych

THE COMPLAINT AGAINST BAILIFF'S ACTIONS AS A MEANS OF APPEALING IN ENFORCEMENT PROCEEDINGS – CURRENT AND NEW DOUBTS

Abstract: There are various appeals in the enforcement proceedings, such as a complaint against a bailiff, a complaint against the decision of the court, a complaint against the decision of the court referendary, and a charge against the plan for splitting the sum obtained from the enforcement. This article refers to the issue of doubts to date and new reservations concerning the complaint against a bailiff. The attention was paid to the consequences of the amendments to the Code of Civil Procedure made by the Act of 10 July 2015 on the amendment to the Civil Code, the Code of Civil Procedure and some other acts. It should be noted that the presented subject matter is of considerable practical value, since the distortion of the correct course of the enforcement proceedings often involves the breach by the bailiff of the rights of the debtor, creditor or third parties.

Keywords: COMPLAINT AGAINST A BAILIFF, ENFORCEMENT PROCEEDINGS